

Le Père Oller

Tot això s'esdevenia en un dels períodes més extravagants de la història de l'espectacle. Eren els dies en què Buffalo Bill presentava genets àrabs i cossacs russos al seu Circ del Salvatge Oest. Els dies durant els quals va triomfar Leopold Frègoli, l'actor italià que canviava l'aspecte físic dels seus personatges a tota llet³². Era tan veloç, que l'efecte de la transformació era màgic. Eren els temps idonis per al Petòman. La *Belle Époque!*

L'*andoba*, que ben aviat seria reconegut com un dels artistes còmics més grans de la Creació, no era un il·lús. A diferència del llunàtic de La Manxa, però contaminat per la mateixa èpica, Joseph Pujol s'encaminà cap a l'enorme molí. Va demanar de parlar amb el màxim representant de l'establiment, apartant els secretaris que li barraven el pas. De fet va entrar directament al despatx del *capo*, decidit a no recular. I aquí la història ens ofereix una d'aquelles coincidències fabuloses, dignes de la fantasia patriòtica. L'amo del Moulin Rouge era un català, Josep Oller³³.

Fill de Terrassa –d'una poderosa família de drapaires, en el bon sentit–, l'any 1889 adquirí el local de l'antiga *Reine Blanche* i el convertí en el Moulin Rouge. *Monsieur Oller* va convèncer els artistes

32 També fou molt admirat a Catalunya, fins el punt que 'Frègoli' passà a designar aquell que canvia de jaqueta abans que l'altre tingui temps de parpellejar, en sentit metafòric, és clar. També tingué moltes amistats entre els adeptes als *Quatre Gats* de Barcelona.

33 Vegeu aquest meravellós llibre: *Josep Oller i la seva època. L'home del Moulin Rouge*. Barcelona: Aedos, 1959. És d'en Ferran Canyameres.

del veí *Moulin de la Galette* que es passessin al seu establiment, i va tenir la genial idea d'afegir a la façana la rèplica d'un molí vermell, il·luminat amb llum elèctrica. Sense saber-ho, l'egarenc estava afegint al cel de París una nova silueta, famosa com l'Arc de Triomf, la Torre Eiffel o la basílica del Sacré-Coeur. D'entre els quatre o cinc salons de ball amb què comptava Montmartre, el Moulin Rouge seria, ben aviat, el més famós. És l'únic que ha sobreviscut fins als nostres dies. Enguany encara el ronden *souteneurs* i *respectueuses* –és a dir, macrres i putes–, a banda de les onades de *guiris* amb càmeres de fotografiar diminutes.

El nom d'Oller no només sovintejava quan els cronistes es referien als espectacles parisencs de més esplendor. També sonava quan es ressenyaven les manifestacions artístiques, culturals, benèfiques, hípiques i de l'alta societat, en les quals ell representava un paper preponderant. Un corresponal a París, de *La Veu de Catalunya* –Pere Coll i Rataflutis–, deia, el 1900: *poca gent hi ha de tanta empresa com el nostre compatriota*.

Era un empresari compulsiu. Durant una estada a Bilbao, on l'havia enviat el pare per aprendre castellà, Oller descobreix les baralles de galls, i observa les batusses que es donen entre el públic, a causa d'un sistema deficitari d'apostes. En un mot: es barallava més la gent que els animals. Aleshores proposa als organitzadors unes regles senzilles i equitatives per a les juguesques, idea immediatament adoptada. De tornada a París, adapta la seva perspicàcia a les curses de cavalls, i crea una agència pròpia, que ben aviat serà copiada. Conegudes per *Les Barraques Oller*, multitud de taquilles mòbils apareixen als voltants dels hipòdroms. El 1867 perfecciona el seu sistema, instaura l'Aposta Mútua³⁴ i crea un diari hípic. La prosperitat d'aquesta inversió atrau l'atenció, i sobretot els atacs dels republicans, que prohibeixen l'Aposta Mútua el 1874. El 2 maig de 1891, una llei ratifica oficialment la resurrecció del mètode. Les societats de curses confien a Joseph Oller

³⁴ Veritable antecedent del PMU francès.

l'organització oficial del joc als hipòdroms. Crea una impremta que subministrarà els butlletins i els tiquets d'apostes, un fòtil que avui en dia encara es fa servir, amb algunes modificacions.

Les activitats són paral·leles. Oller compra un cafè, *Le Baden*, i el transforma en sala de concerts, anomenada *Fantasies Oller*. Al mateix lloc, el 1878 crea el *Teatre des Nouveautés*, on es fan vodevils, operetes i *mandangues*. Els beneficis dels hipòdroms li permeten obrir un parc d'atraccions, anomenat les *Montagnes Russes*, ple de cabanes de fusta importades d'Anglaterra. El 1889 obre el Molí Vermell, la seva creació més reeixida, tot i que les seves inquietuds no s'aturen aquí. El 1893 engega l'*Olympia*, on abans tenia les Muntanyes Russes, un establiment d'espectacles de luxe no vistos fins llavors: tirs, tobogans i saló fotogràfic.

L'espavilat Josep Oller no sap anglès, però sap que *sala* es diu *hall*. Per això bateja l'Olímpia amb el nom de *Music-Hall*. Un astut, l'Oller. No para. El 1885 obre el *Nouveau Cirque*, amb un escenari circular que, mitjançant una maquinària complexa, desapareixia i es convertia en una piscina. El local disposava de les primeres cadires de bàscula de la història del teatre. I anem acabant: el 1900 obrirà els *Jardins de París*, parc d'atraccions per a la *crème de la crème*. Era tan conegut, que el 1906 l'ambaixador espanyol a París el designa per acompanyar el rei d'Espanya –Alfons XIII– en la seva visita a la capital francesa. El títol era el de *Ministre de la Diversió Pública sense cartera*³⁵. Passejant per París, en aquest cas amb el president Émile Loubet, Alfons XIII i el seu amfitrió patirien un atemptat, del qual en sortirien il·lesos. No sabem si Oller li va fer creure que es tractava d'una *diversió* més, organitzada expressament per al rei.

³⁵ ROMAGUERA RAMIÓ, J. "Josep Oller i Roca, un emprenedor de l'espectacle tot terreny", a *Revista de Catalunya*, 2000, N. 157. L'ambaixador es deia Fernando León Castillo, i era Marquès del Muni, perquè havia aconseguit, després d'àrdues gestions, que França reconegués la sobirania espanyola sobre aquest tros de terra, situat a l'Àfrica Occidental.

Reprenent el fil, el vell Oller, davant la determinació d'aquell home de cara ampla i blanquinosa, va dir als seus secretaris que no passava res. Tot seguit va cridar el director, Georges Zidler, el seu soci, l'encarregat de la contractació de nous valors. Oller es va fondre, i Zidler i Pujol van sostenir una conversa curta. Yvette Guilbert³⁶ ressenya les paraules immortals que es van pronunciar en aquell despatx del Moulin Rouge:

–Hola, sóc el Petòman i vull ésser contractat– va dir Pujol, acomodant la seva còrpora a la minsa cadira de les visites. Parlava recar-golant-se el bigoti amb la punta dels dits.

–I en què consisteix aquesta facultat seva, mestre?– va reblar Zidler, cançoner, escarxofat a la seva butaca. Una taula separava els dos subjectes.

–Doncs –digué l'altre–, fixi-s'hi vostè que tinc l'anús aspirador... Zidler, amb mofa, digué:

–Ah sí?

L'altre continuà, amb un to de catedràtic:

–Sí senyor. El meu anus té tal elasticitat, que l'obro i el tanco a voluntat.

–I, llavors... què passa?

–Passa que, a causa d'aquesta funció providencial, absorbeixo la quantitat de líquid qui tinguin a bé oferir-me.

–Com? Vostè beu pel darrere? –digué Zidler, atònit i interes-sat–. Què puc oferir-li, senyor? –continuà, cerimoniós.

L'altre, en el mateix to: –Porti'm una gran palangana amb aigua, si és vostè tan amable...

³⁶ Cantant i artista de varietats. Abans fou maniquí i venedora als magatzems Prin-temps. Debuta el 1886 a *El Dorado*, i el 1892 es consolida al *Divan Japonais*, amb cançons de Maurice Donnay. Lautrec li dedicà dos àlbums de litografies i féu una gira pels Estats Units i per Espanya. Un cop retirada, es dedica a escriure diversos assaigs sobre la *Belle Époque*. Un d'ells, del 1927, és *La Chanson de ma vie* (París: Bernard Grasset, 1927), d'on prové l'extracte.

–Aigua mineral?

–No, gràcies, no paga la pena...

Quan li van dur la gibrella, l'home es va treure els pantalons, i aleshores es va poder veure que tenia un forat als calçotets, al lloc oportú. Va assegurar a la palangana, plena d'aigua a vessar, la va bui-dar en un tres i no res, i la va tornar a omplir tot seguit. Zidler va notar una flaireta de sofre, que s'estenia per la cambra:

–Home! Vostè fabrica *Aigua d'Enghien*!³⁷ –esclatà Zidler. Jo-seph Pujol gairebé no va ni somriure.

–I això no és tot. Un cop així d'esponjat, si se'm permet l'ex-pressió, puc, i aquí resideix tota la meva força, expulsar fins a l'infinit gasos inodors, perquè el principi de la intoxicació rau en la combinació dels sulfurs i dels...

–Com, com? –interrompé Zidler–, parli amb més senzillesa. Vol dir que vostè fa pets? Fabrica pets?

–Si vostè vol –concedí l'altre–, però el meu procediment con-sisteix en la varietat sonora dels sorolls produïts.

–El què? Llavors vostè canta amb el darrere?

–En efecte, mestre.

–Doncs va! Au, que l'escolto!

–Vet aquí el tenor: un! El baríton: dos! El baix: tres! La cantant lleugera o contralt: quatre! La tiple lleugera: cinc! Ara una vocalitza-ció: mig! I ara... –Zidler, embogit, el va tallar i li va dir:

–I la sogra? Sap fer la sogra?

–Aquí la té –va dir el Petòman, produint una ventositat ronca. Acte seguit Zidler el contractava. En els cartells, que es van fer de se-guida, es podia llegir:

Totes les nits, de 8 a 9

EL PETÒMAN

L'únic que no paga drets d'autor

³⁷ Aigua que té propietats sulfuroses. Com de la Puda, per entendre'ns.